

*Le borbeni nacionalizem
je sposoben vesti do poglo-
bitve narodne zavesti*

Letna naročnina znaša 40— Din. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 2/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 4. novembra 1933.

Štev. 44 — Leto II.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Za zaščito vlagateljev

I. društvo za zaščito vlagateljev v Ljubljani (Selenburgova ul. 3) obvešča svoje članstvo in vse vlagatelje, da je »Društvo vlagateljev u Zagreb«, s katerim smo v najbližjih stikih in sodelovanju v borbi za pravice in zaščito vlagateljev, začelo izdajati lastno glasilo pod imenom »Ulagac«. Prva številka tega najboljši sodobnega in prepotrebne lista je izšla 21. pr. m. in bo list za enkrat izhajal vsakih 14 dni.

V svojem programatičnem članku »Zakaj izhajamo?« našteva uredništvo pred vsem vzroke, ki so bili merodajni, da se je list ustanovil ter pravi:

»Razne vidne in nevidne sile, ki uravnavajo gospodarsko življenje naroda in stvarjajo ali uničujejo sedaj te sedaj one predpogoje ekonomskega napredka in varnosti privatne lastnine kot temelja pravnega reda, so izzvale pri nas z zlorabo obstoječih zakonov jako težko ekonomsko stanje. To stanje se je posebno odražalo v tem, da so se pri mnogih naših denarnih zavodih vloge na vložne knjižice ali tekoče račune — torej privatna lastnina — naenkrat nahajale ne samo izven vsake zaščite, temveč so celo postale predmet najograbnejše in najnemoralnejše zakonite trgovine, katero so na žalost in našo splošno sramoto omogočile same uprave nekaterih uglednih naših denarnih zavodov.«

»Tako so postali že do sedaj žrtve tuje lakomnosti, brezvestnosti in nesposobnosti tisoči in tisoči malih vlog, ki so propadli našemu poštenemu, marljivemu in varnemu siromaku in katere so njihovi lastniki, dobivajo tri žulje za en dinar, s težkim trudom zbrali, da ne bodo v slučaju bolezni ali starosti vrženi na cesto. Drugi tisoči in tisoči večjih vlog, kateri so lastnikom služili kot obratna glavica, vir zaslužka in sredstvo za vzdrževanje rodbine, postali so preko noči »veliki vprašajci«. Končno stotine in stotine velikih vlog raznih trgovskih podjetij in solidnih dobrih poslovalnih industrij, na katerih je počivalo naše gospodarstvo in katere so dajale zaslužke stotisočim našim delavcem in ostalim privatnih namestencev, so se spremenile v prazne trgovine in s travo zaraščene in prahom pokrite tvornice. Vse to se je zgodilo, ker so omenjene vloge, kakor smo zgoraj omenili, z zlorabo obstoječih zakonov bile stavljene izven vsake zaščite. Kajti noben zakon n. pr. ni dovoljeval bančnim upravam vložni knjižice in na dosedaj neviden način izgrajevati privatno lastnino vlagateljev in solidnih podjetij, samo da rešijo prezadovoljene ali propadle trgovine in industrije, pri katerih so oni zainteresirani. Ravno tako noben zakon ni dovoljeval, da se rešujejo propadle delniške glavice na račun vlagateljev.«

»Medtem postaja stvar še resnejša, ako pomislimo, da brez vlagateljev-varčevalcev in njihovih vlog ni kredita za obrt, trgovino in industrijo in da se bo previden gospodar težko odločil, da bi od sedaj dalje vlagal svoje prihranke v denarne zavode. Takih gospodarjev bo vedno manj, posebno če se vzame v obzir okolnost, da so vlagatelji od leta 1918 najmanj trikrat plačali tuje račune. Privrkat je to bilo leta 1918, ko so denarni zavodi vračali v zlatu dobljene vloge z brezvrednimi papirnati novčanicami po načelu »krona je krona«. Takrat so vlagatelji izgubili 98% svojih prihrankov. Drugokrat po inflaciji, ko je veliko denarnih zavodov enostavno propadlo. Tretjikat sedaj, ko se vložne knjižice nekaterih naših denarnih zavodov prodajajo 50 do 70% pod normalno vrednostjo.«

O borbenem nacionalizmu

V »Jutru« od 1. oktobra 1933. je bil priobčen članek »O pravičnem nacionalizmu«, ki ga je spisal apelacijski svetnik Anton Lažnjak. Soglašam docela z vsebino tega članka, zlasti pa z njegovim zaključnim stavkom: »Le borbeni nacionalizem je sposoben vesti do poglobitve narodne samozavesti.«

Taki članki so pri nas zelo redki in predstavljajo tiho, skrito oazo sredi širnega peščenega morja v puščavi nacionalne mlakosti in brezbrčnosti, ki vlada danes še prav posebej med našo takozvano inteligenco. — Mnogo imamo dobrih in sposobnih ljudi, na prstih ene roke pa lahko seštejemo one, ki ne sede samo za zapečkom, v gostilni ali kavarni ter trošijo svoje duševne in telesne sile v »velepolitičnih« in »veleumnih« in kavar-niških razgovorih, marveč izpovedujejo javno svoje vzpore o najbolj aktualnih problemih, ki ne vprašajo, komu so ti nazori všeč, komu pa zoprn.

Ponovno sem že ugotovil v člankih in govorih, da prevladuje v miselnosti in tem-

»Vsi ti udarci so pravzaprav zadeli samo siromaka, ker na njega padajo vse posledice: brezposelnost, padec cen produktov, oduševstvo in druge poteškoče, ki terejo danes narod v veliki meri največ radi omenjenega gospodarjenja s tujo lastnino. Zato je krivo mišljenje, da se govori o bogataših, kadar se sliši beseda o vlagateljih-varčevalcih, tem bolj, ker bo celo gospodarsko življenje zaostalo, ako denarni zavodi ne bodo imeli vlog, da jih razdele med narod kot svoje kredite.«

»Današnji denarni zavodi, ki so pod zaščito, pa tudi nekateri, ki niso pod zaščito, mislijo drugače. Izgleda, da njim v prvi vrsti gre za to, da višji uradniki ne bodo uničeni, ali pa da bodo prikrajšani čim manje v svojih dohodkih, od katerih so si mnogi naredili v kratkem času ogromno premoženje, a sedaj njihovi zavodi ne morejo plačevati ni obresti niti vlog. Izgleda nadalje, da je s temi vprašanji in v teh interesih začetek in konec krize nekaterih zavodov.«

»Zato je njihovo delo obavljeno skrivnostno in vlagatelji ne vedo, kaj se godi z njihovim denarjem. Izjave denarnih zavodov, ki so jih dali javnosti, so take, da jih noben resen človek ne more vzeti za resne.«

»Potem takem so vse činjenice jasne dokaz, da ne gre za stvari, katere bi smel naj si bo kdorkoli ali naj si bo na kakšenkoli način prikrivati ter je zato potrebna stroga kontrola javnosti, katero moremo iz razumljivih razlogov provesti samo tedaj, ako bomo popolnoma neodvisni od vseh prijeteljskih, rodbinskih, trgovskih in drugih vez, katere se začnajo in završavajo v denarnih zavodih.«

»Mi bomo torej obveščali celokupno javnost, a v prvi vrsti naše člane o delovanju povzročitelja in zaščitnika današnjega stanja, v katerem se nahajajo naše vloge. Mi bomo prinašali dokaze za naše trditve zavoljo celotnega našega narodnega gospodarstva in javne morale, ne pa zavoljo poedince. Mi bomo v tej smeri tudi postavili naše zahteve z namenom, da odstranimo vse zapreke, katere uničujejo predpogoje za naše gospodarstvo in ekonomski napredek. Mi bomo jih rušili, pa naj bodo one sestavljene iz cele verige raznih oseb, katere ne znajo spoštovati privatne lastnine.«

»Naša naloga je torej ogromna in težka ter predpostavlja velike žrtve. Naš uspeh pa je vendar zagotovljen, ker pravica mora zmagati, a zmagača bo brzo, ako vsi vlagatelji, poučeni po dosedanjih skušnjah, uvidijo, da so poedinci brez pomoči in da je solidarnost činitelj, s katerim se računa. Čim prej strne-mo naše vrste, tem prej in tem več bomo dobili od naših vlog. Mi nimamo političnih ciljev niti ambicij, mi ne zahtevamo nekaj novega ali tujega, mi zahtevamo samo ono, kar je nesporno naše in kar nam je z vsemi zakoni priznano. Zato zaupamo v pomoč državne oblasti in vsakega poštenega človeka. Vlagatelji-varčevalci v zbor na obrano Vaše imovine! Zato izhajamo!«

Uredništvo in uprava »Ulagaca« je v Zagrebu, Praška ul. 8. Naročnina znaša letno 60 Din, polletno 30 Din, četrtletno 15 Din. Priporočamo našim članom in vsem vlagateljem, da list podpirajo z mnogobrojnimi naročili. Pri tej priliki vse vlagatelje ponovno pozivamo, da se v vrhu uspešnejše obrane in zaščite svojih vlog pri denarnih zavodih združijo v lastni močni organizaciji! Le taka organizacija vam more nuditi vse koristno in potrebne samopomoči! Javite nemudoma svoj pristop k društvu po dopisnici!

Kot mora leži na nas še vedno ona avstrijska vzgoja, ki je ustvarjala iz nas podanike in slepe malikovalce nam povsem tuje katoliške države in nam povsem tuje katoliške dinastije. Zveza med Dunajem in Vatikanom je trajala skozi stoletja, Vatikan je z

vsem svojim aparatom podpiral »Njegovo apostolsko veličanstvo« in »presvetli cesarski dvor«, ta dva pa sta se Vatikanu revanžirala ter omogočila, da si je Vatikan potem naše duhovščine ustvaril najjačjo pozicijo med nami. Od rojstva pa do groba sta čula Slovenec in Hrvat pod bivšo Avstro-Ogrsko monarhijo, kamorkoli sta šla, zlasti pa v cerkvi, opevanje in proslavljanje habsburške dinastije in njenega vsakokratnega poglavarja — avstrijskega cesarja in ogrskega kralja, ni čuda, da sta gledala na cesarja oz. kralja in posamezne člane njegove družine kot na božanstva, katerim se je treba podrežati in udajati brez vsakega pomisleka in odpora. Nihče pa ni pomislil, da je bila ta dinastija s svojim vsakokratnim glavarjem tuja ne samo po narodnosti, marveč tudi po svoji miselnosti. — Habsburška dinastija je bila nemška, ona je bila glavna opora nadvladi, katero so izvajali v Avstriji Nemci, na Ogrskem pa Madžari nad drugonarodnimi, zlasti slovanskimi večinami, ona je bila glavna nosilka in podpornica ideje nemškega mostu do Trsta.

Naš cesar je pravičen, naš cesar ljubi vse svoje narode, on jim je oče! Vse to smo čuli in čitali dan za dnem, celotni cerkveni in posvetni aparat katoliške cerkve je bil vprežen v to propagando tuje dinastije. Ni čuda, da je imela ta propaganda uspehe v najširših plasteh našega ljudstva. Čim pa je to naše ljudstvo videlo in moralo videti v tej tuji državi nekaj večnega, po božji volji ustvarjenega, čim je naše ljudstvo gledalo in moralo gledati v tem tujem, dejansko nam sovražnem vladarju božjega namestnika in mazi-ljenca, proti kateremu je vsak odpor in pomislek nemogoč in nedopusten tudi iz verskih razlogov, potem je pač logično, da je to ljudstvo sprejemalo vse ukrepe tuje države in tujega vladarja kot nekaj, čemur se sploh ne sme upirati, o čemer se sploh ne sme zamisljati. In tako se je naš človek odvalil samostojno misliti, njegove oči so bile uprte le proti Dunaju. Postajali smo vedno večji hlapi in se nismo niti več zavedali, kako strašno podrežena in nečastna je naša podaniška vloga. Zadovoljevali smo se z majhnimi službami in skromnimi eksistencami, bili smo vsi srečni, če je postal naš človek nekaj — seveda le izjemoma — polkovnik ali celo sekcijski svetnik! To nam je bilo dovolj in si sploh nismo mogli misliti, da bi mogel resničen Slovenec ali Hrvat zasesti kako res vo-dilno in odločilno mesto v državni upravi. — Vsa ta mesta smo prepuščali vsled te svoje stoletne vzgoje brez vsakega odpora in ambicije tujcem. Bilo nam je samoposebi razumljivo, da mora biti vsakokratni namestnik v Ljubljani vedno le Nemec in seveda po možnosti nemški plemič.

Kdo se ne spominja ogabnega našega kledeplazenja pred to tujo, nemško dinastijo

o priliki raznih obletnic, zlasti pa o priliki dogodkov od 28. junija 1914. in vseh onih, ki so sledili temu dnevu. Nočemo rekrimirati, moramo pa resnici na ljubo ugotoviti, da je pri vsem tem igral vodilno vlogo zopet cerkveni in posvetni aparat, ki se ga je posluževal Vatikan pri svojem delu med nami. Imeli smo domačo duhovščino, toda ta duhovščina sama je bila pač tako vzgojena in je morala vršiti službo, komandirano preko Vatikana z Dunaja. Ko se je zvijala Avstro-Ogrska v zadnjih smrtnih krčih, ko so vsi res nacionalno zavedni in borbeni ljudje vedeli, da je možna rešitev jugoslovanskega vprašanja le potom odcepitve vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov od Avstro-Ogrske in potom ustvaritve povsem samostojne jugoslovanske države pod lastno, nacionalno dinastijo, še takrat so ti krogi propagirali rešitev jugoslovanskega vprašanja potom trialistične preureditve Avstro-Ogrske, še takrat so ti krogi, da morajo ostati pod žezlom habsburške dinastije ne samo vsi že dotlej v me-jah te države bivajoči južni Slovani, marveč je treba spraviti pod to žezlo tudi še »domišljave Srbe« v kraljevini Srbiji, ki so si ustvarili »nedosegljiv ideal« osvobođenja in ujedinjenja vseh Jugoslovancev v lastni, na-pram Avstro-Ogrski povsem samostojni in od nje povsem neodvisni državi.

Ko nam je padla v oktobru 1918. svoboda z neba kot nepričakovan in nezaslužen dar in smo morali dokazati v praksi svojo samostojnost in sposobnost, smo dokazali ravno nasprotno in propadli s tem pri prvem zrelostnem izpitu, ki smo ga morali prestati v svojem nacionalnem boju. Ustvarili smo si Narodno vladu, v kateri so tvorili ogromno ve-čino morda vse časti vredni, toda ne samo po letih, marveč tudi po svoji miselnosti stari in okosteneli možje, ki so bili vedno udani podaniki, a nikdar ne svobodni državljani. — Ni čuda, da smo registrirali uspeh za uspehom in da smo doživeli koroški plebiscit in Rapallo, kajti osnovno krivdo na obeh dogodkih nosimo mi sami in oni naši možje, ki smo jih takrat pošiljali kot svoje zastopnike k raznim pogajanjem in konferencam, so bili seveda lepo oblečeni in znali hoditi po parketih, niso pa nastopali kot ponosni in samozavestni, predstavniki drugih narodov in držav povsem enakovredni možje, marveč so gledali v vsakem Francosu, Angležu, Amerikancu in Italijanu, pa tudi Nemcu nekaj višjega, mnogo bolj pametnega. In tako so se pogajali kot hlapi z gospodarji, vsi srečni, da smemo sedeti, če ne pri isti mizi, pa vsaj v predstavi teh gospodarjev in če smemo poročati, da je ta in ta naš človek doživel čast, da mu je kak tuj gospodar izrekel kako prazno frazo ali celo stisnil roko.

(Nadaljevanje sledi)

Kmetijska zbornica

»Kmetijski list« z dne 25. oktobra t. l. piše o veliki škodi, ki se godi kmetijstvu, ker se nima svoje »Kmetijske zbornice« in pravi, da brez kmetijskih zbornic ne gre več. To ugotovitev podpisemo z obema rokama. Res je smešno, da kmetijstvo, kot najvažnejši in najštevilnejši gospodarski in delovni činitelj, nima svoje zbornice, dasi jo imajo vsi drugi poklici in upravičeno tudi poslji in delavci kmetovalca, podjetnik sam pa — ne, Poudar-jamo pa, da kmetijska zbornica še dolgo ne bo mogla uspešno ščititi interesov kmetovalca, kajti njegovih potreb, njegovega gospodarjenja, uspehov ali neuspehov njegovega dela, stanja njegove prilagodljivosti in možno-sti prilagodljivosti sedanjim razmeram — ne pozna nobena kmetijska korporacija, ker teh stvari ne razlikuje. Zato za uspešno delo-vanja kmetijske zbornice še niso opravljena nobena predela in si bo vse šele morala ustvarjati sama. Z vsebino članka samega se sicer ne moremo prav v vsem strinjati v po-gledu delovnih nalog take zbornice, ker mno-gih najvažnejših stvari ne navaja. To pa naj stvari v načelu zaenkrat ne moti, saj še ni izrečena zadnja beseda.

Zbornica ne bo mogla kmetijskih interesov pospeševati in ščititi, dokler niso poznani vsi odnosi in razmerja našega kmetijskega go-spodarskega udejstvovanja, spoznani tako, da slonijo in so objašnjeni tudi z računsko dobljenim številčnim materialom. Skozi dolga leta bo zato še dovolj muke in nepotrebnih težav in dosti bo še kmetovalce trpel škode, predno bo udejstvovanje zbornice moglo biti res pravilno zadovoljivo in vseskozi smoteno ter uspešno.

Potrebne ugotovitve bi se bilo moralo za-četi že davno zbirati. Tako so delali tudi dru-god po naprednejšem svetu. Raziskovanje rentabilnosti kmetovanja in uspešnosti kme-tijskega gospodarstva bi iz lastnega spoznanja te potrebe in kot predpripravo za zbornico

lahko vršila Kmetijska družba sama ali ob sodelovanju združnih zvez, ali kmetijski od-delek nekdanje državne pokrajinske uprave, poznejše oblastne samouprave in sedanje ban-ske uprave sam, ali v zvezi z gornjimi. Koli-kor vemo, je bilo tozadevne pobude in zahtev. Taka raziskovanja so sedaj, ko že voda gori in ko kmetijske zbornice še ni — še toliko bolj potrebna, da se spozna objekt (z vsemi prednostmi, hibami in napakami), katerega interese bi imela kmetijska zbornica pospe-ševati in ščititi.

Daleč smo od tega, da bi nameravali za-frkavati. Vendar gospode od »Kmet. lista« in njih okolice vprašamo — zakaj se ne zavzamejo za ustanovitev kmetijske zbornice tako, da bi prišlo do dejanja? Predpostavljamo namreč, da tam imajo za to dovolj poli-tične moči in da se zavedajo, da jim bo vsak pameten, tudi nekmetijski človek, dal vsi možno moralno oporo. Ne mislimo reči, da oni še niso nič resnega storili za donošenje zakona in končno ustvaritev obvezne kmetij-ske zbornice. To ne, ampak zdi se nam, da se te stvari preveč dotikajo samo z rokavicami in le preveč prosijo, mesto da bi potem dobro premisljene, širokopotezne zasnovane organizirane akcije iznesli zahtevo tako, da bi zalego in prišlo do dejanja. Mislimo, da boljše možnosti za to pač nima nihče drugi. Treba le resno prijeti z voljo, da je to zadnja akcija, ki mora roditi poln uspeh.

Cudimo se tudi zakaj kmetijstvo po svojih organizacijah in zakaj razne ustanove, ki so tu zaradi kmetijstva — ne ukreduje vsega, da se dokončno pobije tudi zablodno mnenje od-ločitelnih političnih krogov, ki pravi, da naš kmetovalec še ni zrel za poklicno kmetijsko zbornico.

Drugod bodo obvezne kmetijske zbornice kmalu praznovale svoj polstoletni obstoj (ne čisto obvezne pa obstoje ponekod že blizu 150 let) in je kratkotako nemogoče, da bi bilo

naše kmetijstvo kljub svoji nemodernosti res tako zaostalo, da ne bi bilo zrelo nastopati za svoje interese potom zbornice, kot svojega interesno zaščitnega poklicnega organa. Menda je jasno, da za odločanje končno v tej stvari ni merodajna bogzna kakšna zrelost, ampak dejanska potreba zaščite! Te zaščite ne mislimo kot nekako uradne zaščite od zgoraj, nego morajo kmetovalci dobiti zakonito možnost, da se v to svrhu organizirajo in se sami usmerjajo ter ščitijo s tem, ko slično kot vse druge zbornice sodelujejo v vsem javnem življenju države, posebno pa v zakonodaji in javni administraciji z inicijativno, mnenji, predlogi i. sl., ki jih oblastva morajo obvezno vpoštevati v kolikor so stvarna, utemeljena in možna.

Življenjske prilike in zasebnogospodarski, kakor tudi narodnogospodarski interes neodložljivo zahtevajo ustvaritev kmetijske zbornice, ki bi se najprej in najbolje mogla udeleževati v tem smislu, da se kmetijska proizvodnja količinsko, še bolj pa kakovostno izboljša v tem smislu, da bo kmetijsko delo prejemalo pravično mazo in bi se kdaj moglo rentirati ter da bo obstanek na grudi možen — ne samo iz neke navajene ljubezni do nje, ampak zaradi tega, ker naj obdelovalcu kot največjemu konsumentu neagrarnih dobrin daje kruha in zaslužka, torej res eks-

stenceo, ki naj mu ustvarja možnost gospodarskega napredovanja in kupno moč.

Ali naj naše kmetijstvo in z njim vse naše narodno gospodarstvo čaka na kmetijsko zbornico tako dolgo, da bo večina kmetovalcev, dasti bi že po naravi morali biti največji delo in zaslužkodajalec — morala moledovati za svoj osebni zaslužek okoli tvornice, iskati kruha v strugi Ljubljanice ali postajati celo medni konkurent cestnim prometom ter prizigalcu svetilk in s tem ubijati že itak berno eksistence tistim, ki nimajo zemlje? Medtem pa zemlja vpije po pridnih rokah in dovršenjših gospodarjih.

Teh vrstic ne bi iznašali javno, ko bi vedeli, da se s poklicanih strani sistematično dela za ustanovitev kmetijske zbornice. Z objavljenjem mislimo, da smo stvari le dali večji povdarek, da smo dali nove pobude in podprli morebitne resne napore v tej stvari ter pomogli razbistriti gledanje — na cilj.

V našem listu smo o kmetijski zbornici že pisali baš z namenom, da poklicane vzdamo k zadnjemu naporu. Nadaljno inicijativno in organizacijsko akcije prepustimo poklicanejšim, povemo pa, da bomo ako tega oni ne poprimejo — prisiljeni vzeti stvar v naše roke, kajti ni več časa, da bi se odlašalo!

O Janezih

Kdor opazuje naše javno življenje v zadnjih letih, ni mogel prezreti, kako se pojavlja zopet ime Janez namesto Ivan. Pred 50 leti je bilo narobe. Tako so se Janezi umikali pred Ivani. Celo tako daleč smo šli, da smo tudi v romanji naknadno izpreminjali imena, ki so se nam zdela bolj slovenska in manj kranjska. Res je, da je bil svoj čas vsak drugi Kranjec Janez, kakor je bila vsaka druga ženska Micka. To dvojje imen nas je predstavljalo tudi pred tujino, posebno v sedemdesetih letih smo pod vplivom slovenske skupnosti namesto kmečkega Janeza po mestih vpeljali bolj gospodskega Ivana. Vemo pa, da smo imeli po kmetih tudi Johane, Žanete itd. Danes imamo na deželi že mnogo Ivanov — naenkrat pa so se po mestih zopet začeli pojavljati Janezi. Zadnji čas smo imeli celo priliko čitati slavonspev na lepoto tega imena. De gustibus... O lepoti imen se da presojati z raznih stališč. S samoslovenskega stališča je res Janez vrhunec lepote. Drugače poznamo tudi lepša imena. Sicer pa je jasno, da je Janez danes bojno ime, kakor je bil svoj čas Ivan. Ivan je namreč svoj čas kazal nekako slovensko orientacijo. Zato ga na višjih uradnih avstrijskih mestih niso radi slišali. V armadi so ga stalno zamenjavali z Johannom. Res, Ivani so bili nevarni; bili so preveč vseslovenski; Janezov se na višjih mestih ni nihče bal. Poznali so njihovo avstrijsko zvestost, saj so se radi ponašali s svojo hrabrostjo v korist Avstrije. Pa to so pretekli časi. Da smo jih prepustili pozabnosti, ne bi se spominjali nanje. A Janezi nam nehoti obujajo pretekle spomine. Zanimiva je v tem oziru knjiga o Preporodovcih, katere avtor se je podpisal Ivan Janez. Kaj naj to pomeni? Saj je Janez Ivan in Ivan je Janez. Samo ta razlika je, da hočejo nekateri dati Janezu politični značaj t. j. če hočeš pokazati, da si starih kranjskih nazorov, da nečeš imeti z jugoslovanstvom nič skupnega in da si zvest stranki, ki brani autonomijo Slovenije etc., potem namenoma in s povdramo nosiš ime Janez. Stvar postaja torej resna — in smešna. Propaganda za ime Janez

od neke strani, ki je že od nekdanj protinacionalna, dokazuje, da imajo neki ljudje s tem imenom posebne namene. Kakor sta se — nekdo pred 100 leti — borila med seboj še Johann in Janez — n. pr. za časa Bleiweisa — in pozneje Ivan in Janez — v dobi Mladoslavencev — tako se bosta zdaj merila Janez in Ivan. Janezi hočejo nazaj, Ivani naprej, prvi hočejo biti Kranjci, drugi Jugoslavlani in Slovani. Narasčanje Janezov dokazuje, da se vrši veliko izpreobračanje od zmotnega Ivana k pravemu Janezu. Nič ne de. Slovenija žal po svojih imenih in priimkih kaže le malo slovensko lice. Naša dolžnost bi bila, da odstranimo napake preteklosti in skušamo v vsakem oziru kazati svoje čisto slovensko lice. Zato bi bili morali že davno odpraviti vse napako pisane priimke in jim dati pravo slovensko obliko. Danes pa vkljub zakonu o imenih še povsod naletimo na spake, ki so jih zagrešili tuji župniki in uradniki. Taka je namreč naša robska natura, da niti imena ne popravimo, če so ga nam tujci pokvarili! To je slab dokaz naše samozvesti. Kaj si morejo misliti o nas oni naši bratje na Goriškem, ki so jim po sili vzeli njih priimke in jih poitalijancili. Isto velja glede imen. Narodni ponos bi nam moral narekovati, da pustimo Italijanom njih Frančiške in druge svetnike, Nemcem njih Rudolfe, Ferdinande, Henrike itd. in da sprejemamo imena slovenskih svetnikov — če so — če ne, pa ona splošno znana slovenska imena, ki prevladujejo v vseh slovenskih pokrajinah. Ako si že izberemo tuje ime, bi pričakovali, da si osvojimo njegovo slovensko obliko. Predvsem bi to seveda morali zahtevati od slovenske inteligence, ki bi morala že s krstnimi imeni dokumentirati svoje narodno čustvo. Tega vprašanja se je dotaknil v svoji razpravi tudi dr. Jovan Erdeljanovič, ki je izdal poseben odtisk iz časopisa »Život i rad« pod naslovom »Za naše duhovno jedinstvo«. Brošura spada med mnogoštevilne enake, ki so izšle zadnji čas. Pri naša mnogo dobrih in lepih nasvetov. Vidi se, da so nekateri ljudje v srbskem svetu šele sedaj začeli premišljati o vseh vprašanih jugoslovanstva. Od nasvetov do dejanj je se-

veda še daleč, a nas veseli, da se zadnje čase toliko ljudi oglašajo k temu vprašanju in da se skuša najti skupna pota za skupno delo in življenje, ker imamo končno skupno ime. Dr. Erdeljanovič posebno povdara važnost verskih razlik in daje nasvete, kako naj se varujemo ravno na tem polju vsakega spora. Zato je mnenja, da naj ravno tu ne segamo preko mej, kakor sploh priporoča, naj slovenske napake šiba Slovenec, hrvatske Hrvat in srbske Srb, da ne dražimo t. z. plemen-ske občutljivosti. To je prav, kakor bi bilo zopet prav, da sprejemamo drug od drugega dobre strani. Tudi glede imen misli dr. Erdeljanovič, da bi lepa jugoslovanska imena mnogo pripomogla k našemu duhovnemu edinstvu, ker bi se odtrgali od onih sedesnih svetov, od katerih smo ta imena dobili — (od Italijanov, Nemcev, Madžarov) in bi se pripojili jugoslovanski skupnosti. Ze lastna imena bi nas povsod kazala kot skupen jugo-

slovanski narod, ki ima lahko razlike v jeziku, pisavi, veri — a se zaveda svojega državnega edinstva, ki se kaže v narodnih imenih. Ni dvoma, da so nar. imena n. pr.: Dušan, Milan, Sergej, Bojan, Tugomer itd., lepša od vseh Janezov in druge tuje navlake, ki se drži naše zemlje kot dokaz, da smo bili tako potujeni, da niti lastnih imen nismo več imeli. Gotovo je tudi to poglavje o naši narodni zavesti in o naši jugoslovanski orientaciji. Svoj čas so CMD in narodna društva sploh uvajala narodna imena. Sedaj se zdi, da bomo po imenih sodili, katera hiša ali družina je narodna, katera je janzovska. Mislimo, da bo samo nam v čast, če bodo slovenska in slovenska imena spremljala naše otroke v življenju in jih povsod kazala kot člane velike jugoslovanske družine. Tudi tu velja beseda pesnika: Kdor ponižuje se sam, podlaga je tujčevi peti.

Položaj privatnih nameščencev

Skoraj povsod raste brezposelnost iz dneva v dan. Niso prizadeti le manualni, nego tudi umni delavci, kakor tudi tisti, ki so eno in drugo. A to so privatni nameščenci raznih denarnih zavodov in zavarovalnic, industrijskih in trgovskih podjetij in drugih zasebnih ustanov. Njihovo število ni neznatno, zlasti ne v izrazito industrijskih državah. Gospodarska kriza, racionalizacija in drugi činitelji so povzročili brezposelnost med privatnimi nameščenci, kakor med kvalificiranimi in nekvalificiranimi manualnimi delavci.

Toda ni le brezposelnost zlo, ki navdaja privatne nameščence s skrbjo. V slučaju starosti, nesposobnosti za delo in bolezni jih čaka podobna usoda, kakor manualne delavce. V nekaterih državah so že pripravljali zakone s ciljem, da skrbje o vseh za privatne nameščence važnih zadevah. Ne smemo prezreti dejstva, da je iz dneva v dan večje število tistih, ki po končanem šolanju ne morejo postati niti privatni, niti državni ali samoupravni uradniki. To je tista hiperprodukcija inteligence, ki teži mnoge države.

Vsled pomanjkanja statističnih podatkov, ki so tudi sicer pri nas za mnoga in važna vprašanja pomanjkljivi ali pa jih sploh ni, ne vemo, koliko je danes privatnih nameščencev, kje so zaposleni in koliko je brezposelnih. Vemo le, da zavzamejo pri nas po številu peto mesto za kmeti, delavci, državnimi uradniki in obrtniki. Pred nekaj leti so ocenili njihovo število na sto tisoč, ki pa je danes gotovo mnogo večje. Največje število je zaposleno v trgovinah, industrijskih podjetjih in denarnih zavodih.

V prvih povojnih letih, ko je država sprejemala veliko število nameščencev in se je razvijalo gospodarsko življenje, a manjkalo je izobražencev in strokovnjakov, je bil tudi položaj privatnih nameščencev boljši. Stalni porast strokovno izobraženih ljudi začel je najnižjo strokovno šolo do vseučilišča je povzročil zastoj v sprejemanju v službe državnih in zasebnih podjetij. Celo več. Prišlo je do občutnega znižanja plač in redukcij v vseh gospodarskih panogah, najbolj pa v denarnih zavodih. Za bančne uradnike je veljala od 1922. do lani pragmatika, s katero je bil njihov položaj zajamčen. Z motivacijo bančne krize je bila ta pragmatika ukinjena, naka so bile izgubljene vse pravice na pokojnino, odpravnino, odpovedni rok in druge ugodno-

sti, ali pa je vse to postalo vsaj kočljivo. Dogajali so se številni slučajji, da so mnoga podjetja že stalne uradnike prevedla med dnevnicarje in tako razveljavila odpovedni rok in druge obveze, nato jih odpuščala in sprejemala mlade, brezplačne volonterje, kakršnih slučajev je bilo zlasti mnogo v Ljubljani.

Država se v svoji zakonodaji ni mnogo menila za privatne nameščence, a ako se je, je vse ostalo brez praktičnega pomena, ker ni še danes nobene prave ustanove, ki bi ji bila glavna skrb njihova usoda.

Svoobodni poklici (zdravniki, novinarji, odvjetniki) in igralci imajo svoj pokojninski sklad, katerega delo je določeno z zakonom.

Tudi za privatne nameščence v bivši Sloveniji in Dalmaciji imamo pokojninski fond, dočim so druge uradniki vlagali brezobrestno določeni odstotek (6%). Ti fondi so pri nekaterih zavodih dosegli letno tudi milijon in več in so rasti iz leta v leto. Kakšne vsote predstavljajo danes, ne moremo trditi, a gotovo presega milijardo. Zal le na papirju, ker s polomom zavodov propada tudi ta s trpljenjem zaslužen pokojninski sklad privatnih nameščencev. Nebrojimo imamo takih slučajev, zlasti pri podjetjih z inozemskim kapitalom.

Po naši socialni zakonodaji spadajo privatni nameščenci kupaj s fizičnimi delavci v delavske zbornice in OUZD, po posebnih pooblastilih pa še k »Merkurju« s centralo v Zagrebu, »Beograjski trgovski omladini« in »Trgovskemu bolnišničemu in podpornemu društvu« v Ljubljani. Toda niti tu niso preskrbljeni tako, kakor s svojim delom zaslužijo in kakor bi morali po pravičnem socialnem polmovanju obvez in življenja biti.

Čudne materialne razmere in čudno razpolaganje z denarjem je med članstvom vzbudilo do marsikaterih ustanov nezaupanje, ki bi ga bilo nujno potrebno odstraniti in ustanoviti nekaj na docela solidni podlagi.

Pri nas imamo tudi javne borze dela, a privatnim nameščencem iz mnogih vzrokov zelo malo koristijo, kakorkoli pomagajo nezadostno tudi fizičnim delavcem.

Delo delavskih zbornic, zveze privatnih nameščencev in drugih ustanov, ki bi morale uradno ali neuradno ščititi interese privatnih nameščencev, ostaja brez praktičnega rezultata ali pa je isti minimalen. Obrtni zakon, ki je določil delovni čas, navadno ne prihaja

Božidar Tomić

SA BANJOLUČKOG »VELE-IZDAJNIČKOG« SASTANKA

(Konec.)

Bila je vredna svake hvale ideja naših drugova: Dr. Moljevića, adv. Dr. Perenčevića, sudije, Dr. Čubrilovića, lekara, Dr. Bukovića, drž. tužilca, Obradovića, učitelja, bivših veleizdajnika, koji žive u B. Luci, da pozovu one, koji su u životu, da se saaberu u B. Luci i dostojno oduže senima pomirlih drugova za vreme rata.

Želeli su, da okupe braću nosle 15 i više godina, da bi oživeli gorde uspomene na jedno vreme, u kome je generacija stvaralaca bila duboko prožeta verom u budućnost i u narodno oslobođenje. To vreme borbe na život i smrt hteli su da osveštaju skromnim spomenikom i dubokim pijetelom mrtvima.

Zalaganjem Banjolučana izvedene su na vreme sve pripreme za ovu dirljivu, drugarsku in narodnu manifestaciju, koja je bila zakazana za 10. septembar o. g.

Na taj bratski poziv došli su »veleizdajnici« iz svih krajeva velike Jugoslavije, došli su u želji, da se oduže uspomeni svojih pomirlih drugova i da u znak bratske pažnje i zahvalnosti prilogu njihovu zajedničku grobnicu in nad njim osvešte spomenik. U prvom redu: Vasilij Grdjić, poslanik, Stojka Nikole Kašiković, Matija Popović, senator; M. Petković, poslanik, Mirko Tomović, beležnik u Kuli, M. Jovanović, podbeležnik u Bač. Topoli, Petar Bilbija, trgovac u Drvaru, Dr. T. Ilić, lekar u Bogatiću, Dr. Predrag Kašiković, adv. u Beogradu, zatim S. Čupović, učitelj u Prijedoru, Dr. Besarović, tajnik Trg. komore u Sarajevu, A. Krstić, penz., J. Simić, preduzimac, J. Erić, zemljoradnik u Kravici, V. Malić, trg. u Gradišci, Bož. Zečević, dir. Podml. crv. krsta u Beogradu, A. Šola, senator; Dr. Br. Čubrilović, lekar u B. Luci, Dr. J. Perenčević, sudija u B. Luci, St. Botić, ekonom u Čivčijama; Dr. V. Vasiljević, lekar u Tuzli, B. Tomić, prof. u Beogradu, J. Popović, šef fitopat. inst. u Sarajevu, Darinka Malić, čin. Drž. hipotek. banke u Beogradu, Dr. Vidaković, čin. u Beogradu, D. Bogunović, prof. u Zagrebu, P. Božić, trg. u Puračiću, Dr. V. Babunović, lekar u Tuzli, Obradović, bank. čin. u Mostaru, V. Vujanović, dir. Uč. škole u B. Luci, Sta. Zakula, prosv. inspektor u Beogradu, M. Obradović, uč. u penz. u B. Luci, I. Šakola, trg. u Čaplini, S. Dabić, zemljoradnik,

Č. Jelić, trg. u Doboju, Dr. Jeremić, lekar u Subotici, D. Djurica, sveštenik, M. Petrović, ekonom u Janji, Dr. Rešid Kurtagić, beležnik u Kutini, Alija Simitović, profesor u B. Luci, Dr. A. Budimir, lekar u Pirotu, Dr. Br. Vuković, drž. tužilac u B. Luci, Dr. S. Moljević, adv. u B. Luci, J. Dangić, poručnik u Virovitici, D. Popović, sudija u Prijedoru, M. Bajić, trg. u Rumi, Dr. V. Glušac, senator, Dr. S. Ljubibratić, senator i prota, Mih. Vasić, prota u B. Luci, J. Karanović u Bos. Novom, Mile Stupar, dir. Polj. škole u B. Luci, T. Vasiljević, u Sarajevu, M. Baslać, trg. u B. Luci, Al. Jovanović, u Maglaju.

Kao gosti došli su g. g. D. Dimović, advokat, branilac »veleizdajnika« i Čeda Popović, puk, u penziji, M. Pavlović, puk, u penziji, P. Nikolić, apelacioni sudija u Beogradu, Kačavenda, uč. u Kuviljači, kao istaknuti saradnici njihovi.

Svečana komemoracija i osvećenje spomenika veleizdajnicima umrlih za vreme rata

Nedelja 10. septembra osvanula je tmurna, nevesela. Rano izjutra promicala se je sitna kiša, pa je glavni deo svečanosti protekao u tužnom dekoru i saurešću prirode. Na dugu povorku od nekoliko hiljada ljudi, koja je došla, da od noštu veleizdajnicima, idući ka groblju, padala je sitna jesenja kiša. Na groblju u dubokoj tihini i pećalnoj atmosferi bola otpočeo je crkveni obred. Drugovi pomirlih veleizdajnika sveštenici: M. Popović, M. Petković i Mihajlo Vasić, okruženi velikim brojem živih veleizdajnika i rodbinom pomirlih drugova, održali su svečan pomen nad zajedničkom grobnicom Dr. Koste Jelića, Dragoljuba Kešića, Riste Barnjakovića, Jove Pavlovića i Jakoba Erića, narodnih boraca i mučenika i ostalih umrlih drugova i osvetili veliki nadgrobni spomenik, visoki kameni krest, podignut prilikožim živih veleizdajnika, u narodnom stilu ovoga kraja. Oblici su se bili spustili još niže, kiša jače udarala, kad je pristupio grobnici, zasutoj mnogobrojnim vencima Vasilij Grdjić, i obraćajući se živim i umrlim drugovima, rekao:

»Evo nas danas opet na okupu kot ovih svetlih grobova, da se setimo najvećih žrtava za delo oslobođenja, žrtava zapečaćenih životima. Nigde kao ovakvom prilikom, kao kon ovih grobova, ne može se sa više ponosa, bolnog ponosa vratiti u mislima u ono veliko doba borbe i stradanja. Zeleo bih vam evocirati, osveštiti uspomene samo na jedan dan, samo na jedno jutro iz vremena, kada se istinski služilo velikoj misli oslobođenja: Kada su nas veleizdajnici vezane proveli prvi put

banjolučkim ulicama, proveli zajedno sa ovim vašim drugovima, koji sa nepokolebljivom verom u bolje dane umreše, nazipuču u poslednjem času, u agoniji, u viziji, pobednički pohod oslobodilačke armije sa velikim Kraljem na čelu. »Eto Petra! Eto Stribaneca! — bile su u agoniji poslednje reči pok. Jakoba Erića.

Na ovom prvom pohodu kroz Banju Luku mogli smo videti, i osetiti u pogledima, u izrazima lica, da nas i ovde kao i na celom putu prate očima dva sveta, osećajući potpuno suprotna, svet onih, koji se pouzdavaju u snagu sile, u brutalnu fizičku snagu, koja je ovde bila zaista bezumna i bezuška kao retko gde i kao retko kad. Izšao jedan svet pred nas da nas vidi, da nam sa dubokim bolom kaže svoju ljubav, da nas okrepiti u veri, da nismo sami sa svojim patnjama, da nas ožari snagom da čemo uspeti. Izšli su i drugi silni i besni, da vide nacionalni Bosnu i Hercegovinu u lancima, da je vide i da se osvedoče, da je ova zapreka otklonjena njihovom bahatom pohodu, da bi u narodu zarobljenom i utućenom umrla svaka misao o slobodi Otadžbine. Kod ovih svetlih grobova setih se ove uspomene, one naše braće i sestara, koji nas ovde dočekase sa puno ljubavi. Bez ovoga, dani robovanja u »Crnoj kući« bili bi nam mnogo teži i naše drage pokojnike ne bi imao ko ni ožaliti, ni do groba otpatiti, ni grobove prekaditi, da nije bilo milostivih srca naših dobrih ljudi i žena ovog napaćenog i ponosnog grada na Krajini ljutoj i krvavoj. Zajedno sa nama, njihovim drugovima, dodjoše, da se poklone senima umrlih, da zajedno sa vama zabeležimo ovim skromnim spomenikom i prekadimo njihovu zajedničku večnu kuću.

Vaše žrtve, dragi naši drugovi, nisu bile uzaludne. One će podstaći nove generacije na nova pregaranja za napredak i sreću Kralja i otadžbine. Slava vam i pokoj!

Svi prisutni kliču: Slava im! dok se čuje tiho jecanje rodbine umrlih.

Posle V. Grdjića održao je govor g. Danilo Dimović, branilac veleizdajnika. Evo šta je on kazao:

»Austro-ugarska monarhija ubrivala se do rata u pravne države, države strogog reda, ali kada je rat izbio, ona je počinjenim strahotama izgubila pravnu podlogu, postala mučilište i tamnica, oslobojena samo na brutalnu silu, na bajonet. Zato je većina njenih naroda iz dna duše želela i radila na njenoj propasti, a obraćala se pogledom na demokratsku Srbiju, njenu vojsku, slavu, junaštvom i žrtvama ovcenatu u Balkanskim ratovima,

Stoga se niste prevarili, jer su narod u Srbiji i junačka srpska vojska podneli sve žrtve za oslobođenje Južnih Slovena. Narod u Srbiji učinio je tokom prošlog i početkom ovoga veka sve što je mogao, da osvari car i želje za ujedinjenje. Udeo vaš, bivši veleizdajnici, za ujedinjenje voma je velik. Budili ste i održavali misao slobode. Plod vašeg rada i onih bivših veleizdajnika iz Hrvatske, Vojvodine, Dalmacije i Slavonije, video se u ratu, kada su se formirale jugoslovenske divizije. Zbog rata došli ste na optuženičku klupu, Državni odvjetnik tražio je smrtnu kaznu za vas, Padale sa smrtno osude u Bihaću, Sarajevu, a najviše u Banjoj Luci. Pala mi je u deo skromna i teška uloga branitelja u tom procesu. Sa ponosom se sećam držanja svih vas.

U posebnom procesu, bihaćkom procesu protiv omladine, video sam, kako se viže interesuju za uspeh srpskog i savezničkog oružja protivu Austrije nego za svoju slobodu i sudbinu, koja ih je vodila u tamnicu. Divio sam se, kako ste se vi koji ste bili osuđeni na smrt hrabro i odvažno držali. Bio sam u strahu za vas, a vi ne. Danas ste se sastali da pomenom i prenosom kostiju umrlih u zajedničku grobnicu izvršite čin pijeteta prema drugovima, koji nisu doživeli srećne dane našeg ujedinjenja. Oni su umrli sa nepokolebljivom verom i iskrenom željom i nesalomljivom misli za naše ujedinjenje i oslobođenje. Govor g. Danila Dimovića saslušan je sa pažnjom, a zatim je uzeo reč ban Vrbaske banovine, g. Sv. Milosavljević, i polazeći venap izneo u ovom govoru napore i žrtve, koje su podneli nacionalni bori u Bosni i Hercegovini pre i za vreme svetokoga rata. Poslednji govornik bio je St. Zakula. On je u jednom uzbuđenju govora apostrofirao umrle drugove, izražujući svoj nacionalni ponos, što su pali na polju časti i slave. Reči g. Zakule potresale su do sren.

Banjolučko pevačko društvo »Jedinstvo« otpelo je na to »Vječnaja pamjta«, a u tom trenutku je sunce pazagnalo oblake i zasjalo, da se pridruži radosti i ponosu veleizdajnika, što njihovi napori i žrtve nisu bili uzaludni.

U jedan čas po podne u hotelu »Bosna« održali su bivši veleizdajnici sa svojim braniocem Dr. D. Dimovićem, zajednički sastanak, na kome su održali značajne govore g. g. Dr. Glušac, M. Popović, D. Dimović, M. Petković, Dr. Živković i D. Popović, pa su u tri sata posle podne otišli korporativno pred spomenik Petra Kočića i poklonili se seni našeg nacionalnog tribuna i književnika.

»Društva kmetijskih fantov in deklet« in vsak fant ali dekle iz svojega stanovskega društva naj bi bil tudi aktiven član »Sokola«. To naj bo vodilna misel — na delo torej, uspeh gotovo ne bo izostal.

SOKOLSKA PRIREDITEV

V nedeljo, dne 22. t. m. je priredil naš »Sokol« uspešno vinsko trgatavo, ki je izpadla v gnetnem in moralnem oziru dobro. Z ozirom na gornji članek, pa je potrebno omeniti, da se je društvo »Kmetijskih fantov in deklet« pod vodstvom svojega voditelja g. Kambiča prireditve udeležilo v velikem številu in pokazalo s tem, da ceni in upošteva sokolsko delo. Dolžnost sokolskega članstva je sedaj, vrniti milo za drago in s svojo udeležbo pokazati na bližnji prireditvi »Društva kmetijskih fantov in deklet«, da uvažujemo trud za povzdigo kmetijske strokovne in splošne izobrazbe in je naša iskrena želja, da delamo skupno in sporazumno. — Zdravo!

Britof pri Kranju

Pred nekaj tednom dni je izbruhnil požar pri poselniku in gostilničarju Franc Gorjancu v Britofu. Gasilno društvo v Britofu je stopilo takoj v akcijo z vso vmeno, spretnostjo in požrtvovalnostjo pod vodstvom vrlega načelnika Pičmana Jožefa. Radi velike vneime in požrtvovalnosti, nesebične ljubezni do bližnjega se je pri tem gašenju in reševanju težko ponesreči načelnik Jožef Pičman ter je dne 23. t. m. podlegel poškodbam.

Kako priljubljen in spoštovan je bil vzoren in nenadomestljiv načelnik Jožef Pičman med gasilci in občani, je pokazala udeležba pri njegovem preranem pogrebu. 4 čete gasilcev iz vsega kranjskega okoliša so se udeležile, da ga spremijo na njegovi zadnji poti. Tudi godba gasilnega društva iz Senčurja je prihitela, da izrazi s svojimi žalostinkami bolestan nad izgubo mladega in vzornega načelnika, ki ji je bil najbližji sosed. — Ali čujte! Gg. župnik in kaplan v Predoslju sta prepovedala v zelo energičnem tonu, da godba gasilnega društva iz Senčurja ne sme sodelovati pri pogrebnem sprevodu niti do cerkve niti do pokopališča iz hiše žalosti. Na intervencijo tov. župnega načelnika Rica Majerja, župnega poveljnika Antona Križnara in načelnika gas. društva iz Senčurja Martina Sušnika sta župnik in kaplan odločno vztrajala na svoji prepovedi ter dodala, da ne bosta izvršila cerkvenega pogreba, ako se godba ne odstrani. To je zadelo vse gasilce kakor tudi vse farane, da se je bilo bati, da prikipi ogorčenost do vrhunca nad to podlo prepovedjo: Presunljiv jok ob grobu, ki ga je povečala prepoved udeležbe godbe, je bil tako presunljiv, da ni bilo najti suhega očesa. Le župnik in kaplan nista čutila tega, kar čuti narod.

Zatorej vprašamo? Ali so pogrebi tudi združeni s politiko? Ali gasilec, ki žrtvuje svoje življenje Bogu v čast, narodu pa v pomoč, ni vreden, da mu stanovski tovariši izrazijo in izkažejo po svojih zmognostih zadnjo čast? Ali bo slovenska duhovščina še dolgo tako javno gazila vero naših prednikov?

Ker je ta slučaj največje obsodbe vreden in ker ga obsoja vsak pošten katoličan, pričakujemo, da bo temu početju v kratkem enkrat za vselej storjen konec.

Gasilec opazovalci.

Vladimir K...a.

ISTRKA NOČ

V spomin na 17. oktobra 1929.

Stari ribič Mato je stal pred kočo, pihal poslednje dime iz kratke mornaske pipe in gledal dol na morje. Razpenjeno in veličastno v svojem besu, je butalo ob čeri ogromne valove in bučalo, kot da hoče prevpiti grom v oblakih. Oljke in ciprese so se zvijale in ječale v objemu silnega vetra.

Star je Mato. Hrbet mu je upognjen in lice osušeno. Amerika, Ceylon, London in Avstralija, kje ni bil on, stari mornarski volk. Več viharjev kot ima še las na glavi je prebil. Vendar usode svojih prednikov ni doživel. Oče mu spi pred Visom, ded tam nekje v globokih oceani. Štiri sinove ima Mato, štiri mlade bore. Kako ponosen je nanje. Bog ve, kje jadrarajo in mislijo nanj in na kočo med skalami.

Velike, težke kaplje so pričele padati na izsušeno zemljo. Starec je stopil v kočo in dobro zapahnil vrata, da jih veter ne bi odprl. »Kako buči! Gorje mu, kdor je na morju. Majka Trsatska, ti mu pomagaj,« je mrmral Mato. Blisk za bliskom je razsvetljeval notranjost koče, on pa se je križal in šepetal po božne besede.

»Dolgo se je pripravljalo. Veliko viharjev pomnil ali takega grmenja še ne. Da, da! Takrat pred Vladivostokom je bilo hudo, pa na Dobri nadi in ko... Majka Trsatska pomagaj nam!« Mato je hitel delati križe, pa se nato zopet zamislil.

»Hm, Ali ono, ono, kar mi je rekel danes jutraj čiča Ivo doli na morju. On nima miru v grobu... Ma, čó, to je vedno hušje. Morje in nebo, kot da sta se zaklela... Po krivici je bil obsojen. Tam nekje pri Pulju so ga zakopali med skale, mogoče pa celo, da so ga v morje vrgli, beštije, je rekel Ivo. Vstaja iz groba. Hm, če bi mi kdo drugi to rekel, meni staremu Mati, ali Ivo, on ne govori, kar tako tja vendan. Skupaj sva jadrjala celih 50 let, skupaj se tepla z mornarji drugih ladij, za isti tram sva se držala ure in ure, ko nam je vihar razbil ladijo in se nas je rešilo samo šest. Meni on ne bo lagal... Po noči, da vstaja iz groba in je velik kot gora in kliče, da je groza slišati. On sam ga je čul in drugi tudi. Proti Učki je šel, a zemlja se je tresla... Proti Učki? Tam spi Veli Joža!«

Žirovnica

KRANJSKE DEŽELNE ELEKTRARNE

Ker je »Kranjska dežela« z upravno razdelitvijo naše narodne države v banovine zakonito prenehala obstojati, naprošamo kralj. bansko upravo Dravske banovine, da končno razmeram ter narodnemu čutu primerno spremeni naziv banovinske elektrarne v Žirovnici, ki obratuje še iz časov a.-o. monarhije pod imenom Kranjske deželne elektrarne.

Koprivnik pri Kočevju

Obeta se nam na izpraznjeno učiteljsko mesto gospod, kateri se je svoječasnno izrazil, »da ne bo nikdar slovensko učil ter bo šel raje kamen toleč. Zato želimo, da oblast prosve si da v pogled izvod lista »Slovenski Narod« z dne 14. aprila 1921, da se s tem osvedoči, v koliko bi bila potrebna ta učiteljska moč za pogibelj, že itak plehke nacionalne zavednosti tukajšnjega prebivalstva.

Nam Slovincem, ki živimo med Kočevarji, ni znano, ter bo morda cenj. škofijski ordinarijat toliko prijazen, da nam raztolmači, zakaj? imamo vse dolžnosti do popravil cerkve oz. župnišča, nismo pa toliko upoštevani (znano nam je le nekaj župnij — zadostuje pa tudi samo ena), da celih 15 let obstoja naše s krvjo priborene nacionalne države, se še ni slišalo ne enega zloga besede božje v slovensčini, ali, da bi se od svečeničkov strani zmóčil vsaj en Oče-naš v našem jeziku. Prakticira se celo, da se vrši pogrebni obred za umrlim Slovincem v nemščini. Zalostno ali resnično, ter se opozarja cerkvene oblasti, ako kmalu ne ukrenejo kaj potrebnega, se znajto tudi na Kočevskem prirejati Sv. Jernejske noči. Itak se pa čuje in se dela na tem, da se ustanovi v Kočevju samem, matično društvo prijateljev pravoslavne vere; kar bi bilo in je edin pravi odgovor na naslov, katerega skrb bi morala biti da bi imeli vsaj Slovinci tu v lastni domovini cerkveni pouk v svojem jeziku, ne pa da je lepo število primorano poslušati besedo božjo v Kočevščini, ali pa ostati doma, ter biti tako brez cerkvenega pouka oz. službe božje. — Kaj pa? Vi g. cerkveni priorji in majorji, ko bi poslali tu sem, med nas Kočevske Slovence nekaj misijonarjev; ter pustite tiste azijske Malajce in Kitajčke in druge narode v miru, ter se raje pobrigajte za svoje lastne brate, kateri ginejo na zgoraj omenjeni način v prokletstvu verske nevednosti in zapostavljanju Kočevske duhovščine. — Poglej verski položaj našega ljudstva v Italiji in povsod preko meja. — Pazite, ker časa je polna.

Novo mesto

PROSLAVA NARODNIH MUČENIKOV

Spomin na narodne heroje na Vladimirja Gortana, Bidovca, Miloša, Marušiča in Valentinčiča, je društvo »Soča« na pobudo njenega predsednika ravnatelja mešč. šole g. Antona Merviča priredilo komemoracijo. Spomin so počastili obenem tudi zastopniki vseh tuk. društev. Agilni in požrtvovalni za vsa narodna delovanja g. ravnatelj Mervič nam je v predavanju naslikal, kaj se pravi živeti v svo-

bodni državi in kaj v suženjstvu, pod katerim ječi še del našega naroda pod fašistično upravo in pod germanskim plemenom. Italijani z njihovo »dvatisočletno kulturo« niso samo napolnili ječe z našimi brati, marveč so dali pred celim svetom ustreliti že pet sinov našega naroda. Strelji so odjeknili le iz razloga, ker so heroji branili le svoj materni jezik in ker so se zavedali, da živijo na svoji lastni zemlji. Jedrnata, dramatična izvajanja g. predavatelja so globoko pretresla vse navzoče. V zvezi s tem je bila v nedeljo darovana maša za nedolžne žrtve. G. ravnatelj Mervič je tudi ob tej priliki poskrbel za sijajen pevski zbor, ki je prepeval med mašo, katero je opravil gvardjan č. g. Ciprijan. Nad to uspešno počastitev bodi tem potom vsem gg. pevcem, gvardjanu, posebno pa ravnatelju Merviču, ki je vložil v to mnogo truda, izrečena topla zahvala.

Celje

KJE JE NAŠA ZAVEDNOST

Kljub septemberskim obletnicam in odkrivanju spomenikov žrtvam jugoslovanstva in še mnogočemu, doživi popolni človek nemilo razočaranje, ki je tem večje, kadar različni povdarjajo slovanstvo Celja, da se po tem slovanškem Celju še vedno šopirijo razni Jellezi in Rebenscheggi, Woggi in Weglehnerji. Mar ni čudno, da se še danes ne sramujejo slovenske kruha, a slovensko ime se jim je že zdavnaj pristudilo? Kje je naša zavednost, Celjani!? Mar res ni pomoči proti temu.

Ce so vsaj zmožni Seebacherji, čijih poreklo je nemško, nikarte vsaj barbarizirati slovenska imena; ali pa jih odvzrite, odvzrite pa tudi kruh, katerega se ne sramujete jesti. Potreba za njim v današnjih časih ni majhna; jedli ga bodo drugi.

Naj mi nihče ne očita provokacije, ali vprašuje po kompetenci; provokacija od te strani je tako ostra, da jo celo pohlevna, prezira in šikan vajena duša slovenskega popotnika, le težko, težko podnaša. — Danes mi je tole povedal moj »vademecum«.

Popotnik.

Rogaška Slatina

Z dopisom v zadnji številki »Pohoda« nisem imel namena, napadati posamezne osebe, ampak povedati načelno svoje mnenje o občinskih volitvah. Seveda nisem mislil samo na prilike v Rogški Slatini, ampak tudi na druge občine v našem srezu, saj so se skoraj povsod godile slične pogoške pri volitvah. Marsikje so prišli v novo občinsko upravo ljudje, ki iz moralnih ali pa nacionalnih ozirov sploh ne bi smeli priti v poštve. V borbi proti klerikalizmu klicati na pomoč nemškutarje in te postavljati na uplivna mesta, znači izganjati satana s pomočjo hudiča. To sem hotel povedati. Presojam zadevo s splošnega nacionalnega vidika, zato se mi ne zdi potrebno, naštevati imena. Omeniti pa moram, da je bil nosilec liste v Rogški Slatini gosp. Stanko Šentjurec, spoštovanja vreden mož in dober nacionalist, ki je veliko let uspešno deloval kot župan v Rogški Slatini. Umevno je torej, da moj dopis v zadnji številki »Pohoda« ni imel namena grajati kandidature g. Šentjurca, ampak nasprotno: z nacionalnega stališča je velika škoda, da ni prišlo do združitve okolišnih občin z Rogško Slatino v eno občino, kateri bi naj bil na čelu g. Šentjurec. Kdo je kriv, da do tega ni prišlo, bomo govorili drugikrat in na drugem mestu.

Rog. Slatina, dne 31. oktobra 1933.

Juro Tkalec, kapetan v pokoju in posestnik.

Konjice

Tudi izid volitev v Delavsko zbornico v našem trgu je bil razveseljen in je nam nacionalistom v največje zadoščenje, ko vidimo dan za dnevom, kako naše vrste naraščajo, nasprotniki pa kopnijo, kakor sneg, sedaj jih je še majhna peščica, tako da se je končno izpolnilo baš nasprotno, ko je svoj čas »Slovenec« dopisnik toliko govoril o neki peščici. Nacionalni delavci v našem trgu so dobili 102 glasova, vsi nasprotniki skupaj le 95. Sijajen rezultat občinskih volitev in sedaj še ta napredek v delavskih vrstah sta izredno dvignila našo moralno silo, vsem delavcem bodi izrečena iskrena zahvala. Klerikalni zmaj leži strit na tleh in je treba samo še, da se mrhovino zakoplje in pokrije s črno zemljo.

Konjiški arhidijakon Tovornik Franc, ki je po znani hišni preiskavi na dan 12. oktobra t. l. izginil iz Konjic, se je po več kot 14dnevni odsotnosti vrnil v soboto 28. t. m. nazaj v Konjice. Ker se je tudi zglasil v Celju pri okrožnem sodišču k zaslišanju, ni bilo treba izdati zoper njega privodnega povelja. Radovedni smo, koliko časa bomo še morali čakati na njegov končni odhod iz Konjic. Nacionalisti zahtevamo slej ko prej, da odide arhidijakon Tovornik Franc iz konjiškega okraja za vedno in to v najkrajšem času.

Dolnja Lendava

NEKAJ PABERKOV

Pred tedni smo imeli v Lendavi trgatveno veselico, ki jo je priredilo pevsko društvo »Skrjanec«. Skrjančkov še nismo slišali, da bi nam zapeli prelepe enoglasne madžarske pesmi, ker še niso nastopili pred javnostjo. Vemo samo to, da se zbirajo nekje v Spodnji ulici v hiši nekega gospoda po rodu Slovence in da je njihov vodja upokojeni učitelj gosp. Szép Janoš. Pravijo tudi, da društvo ni imelo že nekaj let sem svojega občnega zbora. Sedaj pa je to društvo pokazalo svojo agilnost

pri minulih občinskih volitvah in na trgatveni veselici.

Edina izjema pri minulih občinskih volitvah je bil učitelj na tukajšnji meščanski šoli g. Farazin Lovro, ki ni z ostalim uradnim glasoval za narodno listo, ampak za listo g. Bačiča. Da ne bo kake pomote, moramo povedati tudi to, da je g. Farazin »prišlek«.

Govori se tudi po Lendavi, da smatra novi občinski odbor za potrebno, napeti vse svoje skromne moči, da bi dosegel premostitev narodnega delavca kateheta g. Verbajnskega. Radi verjamemo, da g. Verbajnski ni po volji nekaterim gospodom, ki mu njegovo nacionalno prepričanje in delovanje štejejo v greh. Greh je menda tudi to, da g. Verbajnski vzgaja šolsko deco v narodnem duhu in da tudi v božjem hramu govori, kakor mora govoriti pravi narodni svečenik.

V Lendavi imamo neko ustanovo, v katere pisarniških prostorih se govori le madžarski ali pa se sporazumeš tudi v nemščini, če jo obvladaš. Nameščence olačujejo ubogi kmetje, ki pa madžarski prav nič ne razumejo.

PROSLAVA 25LETNICE OBSTOJA NARODNE ODBRANE

Kakor smo že poročali, priredi Oblastni odbor NO v Ljubljani v dne 30. novembra in 1. decembra t. l. velike svečanosti, združene z akademijo, ki bo na večer 30. novembra ob 8. uri zvečer v veliki dvorani Kazini in slavnostnim občnim zborom dne 1. decembra ob pol 11. uri dopoldne v isti dvorani.

Akademija bo imela pester in visoko umetniški in strogo nacionalni značaj, slavnostnemu občnemu zboru pa bodo prisostvovali predstavniki naših oblasti ter vseh nacionalnih, kulturnih, stanovskih in drugih organizacij naše banovine.

Na te prireditve, katerih podroben program bomo še objavili, opozarjamo vso nacionalno javnost, na številno udeležbo pa pozivamo tudi svoje zunanje organizacije, katere se bodo po svojih zastopnikih udeležile rednega občnega zbora Oblastnega odbora NO v Ljubljani, ki bo dne 1. decembra t. l. popoldne.

Oblastni odbor NO v Ljubljani.

NARODNA ODBRANA!

Bliza se čas letnega občnega zbora, pri katerem bo moral Oblastni odbor Narodne odbrane polagati obračun svojega delovanja. To bo Oblastni odbor letos z lahkoto napravil, ker je v tekočem poslovnem letu organizacija dosegla tak razmah, kakršnega ni mogla doseči prej niti v desetih letih! Ze dejstvo, da je Oblastni odbor NO ustanovil še ne v teku enega leta 30 delovnih krajevskih organizacij NO, nam je dokaz, da je Oblastni odbor res delal in da je tudi med prebivalstvom veliko zanimanje za naš nacionalno-gospodarski pokret.

Imamo pa na žalost še nekatere kraje, ki samo od daleč gledajo s prekrizanimi rokami, kako drvi mimo njih čas z veliko brzino, ne da bi se zmenili za zle posledice, ki jih bodo s svojim zavlačevanjem povzročili!

Mi gremo svojo pot naprej in ne odnehamo, dokler ne dosežemo svojega cilja! Zahtevamo, da se povsod — osobito v vsakem večjem kraju — ustanovi krajevna organizacija Narodne odbrane!

Jugoslovani in nacionalisti: na delo!

Za nas je jugoslovanstvo gotova stvar; gre nam samo za socialno pravično ter ekonomsko dobro ureditev države

PRIREDITVE ZA RAPALLO

Klub akademikov iz Trsta, Gorice in Istre v Ljubljani pripravlja v prireditvi in režiji g. F. Delaka primorsko revijo »Glas od doma«. Prireditve bo gotovo ne samo ena izmed najzanimivejših, ampak tudi umetniško resna in dostojna duhovna manifestacija emigrantske omladine. Režiser je izbral iz naše literature odstavke pesmi in jim dal celotno obliko in povezanost, vpletel vanje pevske in govorne zборе, solospesve in ritmični zbor.

Kot moto je vzela Grudnova pesem: »Glas od doma«. Pesem je tudi razdeljena in vsaka kitica je moto tudi pri zaključnem delu. Ker so nastale tu pa tam vrzeli, ki jih beseda ne bi mogla izpolniti, je prišel v nadomestilo ples in petje. Ritmični zbor nastopi s plesom »Primorje kliče«, ki ga je naštevala s člani g. Katja Delakova, glasbo je napravil g. Marjan Kozina, spremljajoče diaprozitive pa je izgotovil scenograf g. Ljubivoj Ravnihar.

Prireditve se bo vršila v petek 10. novembra 1933 zvečer v opernem gledališču v spomin na 13-letnico rapalske pogodbe.

Poleg tega bo priredil isti klub v soboto 11. novembra zvečer »Rapalski večer« v radijski-postaji v Ljubljani. Isti program bosta prenašali radijski-postaji Zagreb in Beograd.

Na dan obletnice, t. j. 12. novembra pa bo akademija v spomin na Rapallo v veliki dvorani Uniona, katero prirede vsa ljubljanska nacionalna in kulturna društva.

Ob naši severni in predvsem zapadni meji ne bomo nikdar dovolili mirnega sožitja